
Balassa János (1814–1868)

Az orvostudomány fejlődése már az ókorban megkezdődött. Ez nem volt egyenes vonalú emelkedés. A XVIII. században leverték a tudomány pilléreit, de ekkor még nem sikerült megszabadulni a teológiai, illetve vallási kötelekektől, erre a XIX. század közepén került sor. A természettudományos medicina kialakulására és térhódítására – mint mindig – néhány géniusz megjelenése tette fel a koronát (Pasteur, Koch stb.). De a zsenik sorában ott van két magyar kutatóorvos is, Balassa János és Semmelweis Ignác. Jelen írásunkban Balassa János pesti sebész egyetemi tanárra vonatkozó újabb irodalmi közléseket foglaljuk össze.

Balassa János 1814-ben született a Tolna megyei Sárszentlőrinc községben. Édesapja evangélikus lelkész volt ebben a községben. Balassa János igazán polihisztor beállítottságú orvos és ember volt. Sebészorvosként – társaival – átszervezték a magyar egészségügyet, hogy ezzel is közelebb vigyék Európához. Új alapokra helyezte az egyetemi oktatást. A sebészetet tudományos rangra emelte. Felismerte a honvédorvoslás jelentőségét, megindítva a honvéd-orvosképzést, illetve a továbbképzést. Segítőivel átszervezte az ápolóképzést, hathónapos tanfolyamhoz kötve azt. Megszüntették a foglalkozásban a férfiak primátusát – innentől már egyre több nő vehetett részt az ápolás feladatainak végzésében. Igen jelentős részt vállalt az Orvosi Hetilap beindításában. Ez a szakmai egységésítés mellett a magyart tette meg a szakma nyelvénél.¹ Könyveit, cikkeit is magyar nyelven jelentette meg először, és csak a magyar megjelenés után küldte el azokat bécsi lapokhoz. Részt vett a politikai élet szervezésében, főleg a forradalom és szabadságharc alatt. Részt vett 1848. március 19-én a bécsi tárgyalásokon, elvállalta a pesti orvosi kar igazgatását. Az Eötvös József vezette kultuszminisztériumban az egyetemi osztály vezetője lett. Munkatársaival együtt megszervezte a Természettudományos Társulatot, elvállalva annak első elnöki tisztét. Az egyetemen számos új szakmát vezetett be (balneológia, gyermekgyógyászat, orvosi történelem, kór- és gyógyszeratan, törvényszéki orvostan, államorvostan). A hároméves sebészképzést eltörölte, elősegítve ezzel a sebészet beemelését az orvosi szakmák közé. Észlelte, hogy az orvosi kar fogalmát mindenki az egyetemi professzorok és a tanszemélyzet sajátjának tekintti, így csak ezek problémáival foglalkoznak. Megszervezte az egyetemen kívüli orvosok karát, mint új testületet. 1848. június 12-én Országos Orvosértekezletet hívott össze. Itt bejelentette az orvosképzés reformját, többek között a végző orvosok gyakorlóévének a kötelezővé tételét. Bekerült a jövő feladatai közé a vidék egészségének javítása, mint sürgős feladat. Balassa 5000 lakosonként javasolta a területek orvossal való kötelező ellátásának megszervezését. Ezen belül a szegények orvosi ellátását ingyenesnek javasolta. Ezek a reformtörekvések jórészt elbuktak. Az orvostársadalom 1848 nyarán végig zúgolódott. Az egyetemi tanárok nem fogadták el Balassa orvosképzésre vonatkozó átszervezési javaslatait sem. Támadásuk személyeskedésbe is átment, nevezetesen megvádolták Eötvöst, hogy azért pártfogolja Balassát, mert ő kezelte a feleségét. Az orvostársadalom két részre szakadt. Az egyik oldalon álltak Balassa és Sauer Ignác, mint az orvostársadalom (és főleg az orvosképzés) reformtörekvéseinek képviselői. A konzervatív oldalt vezetőként Bugát Pál és Flór Ferenc jegyezték. A minisztérium végül egyértelműen a reformok mellé állt, de a győzelemhez Balassáéknak kompromisszumokat kellett kötni. De ha nehezen is, megindultak a reformtörekvések eredményeképpen a változások, és Balassa János helyzete megszilárdult az orvostársadalom vezetésében.

A kérdés néha felmerül, hogy a két zseni közül melyik volt a nagyobb, Balassa vagy Semmelweis Ignác. Ez a felvetés persze felesleges és nehezen megválaszolható. Semmelweis tevékenysége a gyermekági lázra koncentrálódott, de anyák millióit mentette meg; zsenialitása megfigyeléseiben, következtetéseiben alapult. Később – a baktériumok felfedezése után – az egész világ hódolt az eredményeinek. Balassa igazi polihisztor volt. Sebészként, orvos-vezetőként, szervezőként minden elképzelése helyesnek bizonyult, az utókor szemében is. Egyébként barátok voltak, Semmelweis tagja volt a Balassa-körnek (melyről még a későbbiekben szólunk). Feltétlen híve volt Balassa reformtörekvéseinek. Balassa tevékenysége tehát szerteágazóbb volt. Nagyobb szeletét fogta át a magyar egészségügy fejlesztésének, Európához való közelítésének. Semmelweisnek nem volt jó a kapcsolata környezetével, Balassa kiváló kapcsolatteremtő személyiség volt. Az egész országból keresték fel a betegek, külföldről is sok beteg kívánta magát vele gyógyíttatni. Egész életében vallotta: „*Vivere aliis non sibi, constituit essentiam medici.*”⁷² (*Másoknak élni, nem magának, ez adja az orvos lényegét.*) Ez nála nem szólam, egy közlemény hangzatos befejezése volt, ő eszerint élt. Barátai, munkatársai, betegek ezt egységesen hangoztatták róla. Pedig lett volna mire büszkének lennie: a császár neje őt választotta orvosának, és őt kérte fel Valéria főhercegnő megszületésének levezetésére 1868. április 22-én. Előadásában gyakran hangoztatta azt, amit az őt 300 évvel megelőző Paré, a híres francia sebész mondott a neki köszönetet mondó huszártisztnek: „*Gyógyítottam én, meggyógyította az Isten.*”⁷³ Tudta, hogy a legkiválóbb orvos tevékenységének is vannak határai. A legszegényebb beteg legkisebb műtétjénél is beavatkozási stratégiát alkotott; az átlagot messze meghaladó improvizációs készsége alaposságon és invenció tudáson alapult. Műveiben sokat foglalkozott a transzplantációs biológia alapjaival. Kazuisztikus közleményeiben sok figyelmet szentel betegek pszichológiai megközelítésének. Először alkalmazta eseteirásainál a tudományos fényképezés eszközét. Mester Endre szerint ez is hozzájárult ahhoz, hogy közleményei kis remekművek és a mai orvosok számára is tanulságos és megejtő olvasmányok.

A kiváló sebész, Balassa tudományteremtő személyiség volt. A sebészet klasszikus területei mellett (has, mellkas stb.) kiválóan végezte a plasztikai sebészet, az ízületi és csont-tbc sebészet, az urológia (közúzás!), a gégészet és a traumatológia műtéteit is, nemegyszer iskolateremtő eljárásokat vezetve be ezek végzésébe és oktatásába. És mindezt bravúros technikai készséggel. Honnan volt ehhez ereje, intelligenciája, orvos-sebészeti adottsága?

Az eredet kérdéseit kutatva kézenfekvő a családi adottságok és a genetikai háttér felvétele. Az apa, id. Balassa János, Sárszentlőrinc evangélikus papja, aki egyik önéletrajzában szinte hangsúlyozottan emeli ki a család nem nemesi, jobbágy származását. Kiváló adottságú pap volt, kit több gyülekezet is szeretett volna a soraiban tudni, de ő ragaszkodott kis falujához. Csepregi Béla sárszentlőrinci evangélikus lelkész és id. Balassa János kései munkahelyi utódja egy munkájában ezt írja: „*Az önzetlen áldozatkészség mellett a szerénység is otthoni vonás Balassa jellemében.*”⁷⁴ Papi szolgálata mellett egészségügyi segítséget is nyújtott a hozzá fordulóknak. Nem kétséges, hogy az ifjabb Balassa itt, a saját falujában találkozott először a magyar falusi nép szociális és egészségügyi problémáinak megoldatlanságával. A kép, amit látott, végtelenül elszomorító volt. Csepregi Béla lelkész a falu halálozását elemezve azt találta, hogy 1831/1832-ben a falu lakosságának 21,4%-a halt meg.⁷⁵ Kétségtelen, hogy a magas gyermekhalandóság is hozzájárult ezekhez az adatokhoz.⁷⁶ A falu lakóinak átlagéletkora 1814–1832 között 19 és 30 év között mozgott. Kézenfekvő arra gondolni, hogy ez nagy hatással lehetett a nagy szociális érzékenységu fiatalember pályafutására.

Ifj. Balassa János látta apja segítő szándékú kisebb beavatkozásait falujában. Nem volt kétséges pályaválasztása. Beiratkozott az orvosegyetemre Pesten, majd három év után átment Bécsbe, mely ekkor második virágkorát élte. A második bécsi orvosi iskola kiváló professzori gárdával rendelkezett: Rokitansky, Skoda, Kolletschka stb. E nagy tudósok nagy előrelépést kezdtek megvalósítani ekkortájt: a gyógyítás ellenőrzése a kórbonctan által, a belgyógyászati fizikális diagnosztika belépése, a sebészet fejlődése (altatás, sebfertőzés elleni küzdelem, a műtéti technika stb.). Nem volt véletlen, hogy Balassa átjárt az előbb említett belgyógyászok és kórboncnokok előadásainak meghallgatására. Ugyanakkor azt sem szabad elhallgatni, hogy a bécsi oklevél nem volt egyenrangú a pestivel, ezért a legjobbak Bécsben fejezték be tanulmányaikat. Bécsben egy magyar, ráadásul protestáns embernek nem volt könnyű karriert csinálni.

Az egyetem befejezése után, 1839-től sokat operált Schuh professzor helyetteseként, híre egyre növekedett. 1842-ben meghívták a pesti egyetem sebészi tanszékére egyetemi tanárnak. Kinevezésében állítólag nagy szerepet játszott gróf Lónyay János, kihez a pesti egyetem irányítási kérdései tartoztak. Egy rokona megbetegedett – nyakán egy porckemény terime jelent meg. Lónyay meghívta konzíliumba Wattmann Józsefet, a világhírű sebészt és Balassa Jánost. A két sebész ellenkező véleményen volt. Wattmann szerint egy rosszindulatú daganat áttétjéről van szó, melyhez hozzányúlni nem szabad. Balassa a képletet tályognak tartotta, és megoperálta a beteget, aki a tályog kiürítése után meggyógyult. Balassa megkapta az állást, a császár 1843. március 21-én aláírta a 29 éves sebész egyetemi kinevezését. Mielőtt elfoglalta volna tanszékét, kiment Párizsba, hogy tanulmányozza a világhírű francia sebésziskola eredményeit, módszereit. Figyelte a világ legjobbainak tartott Velpeau és Malgaigne beavatkozásait, és hogy nem eredménytelenül, azt maga Balassa bizonyítja, amikor az Orvosi Hetilapban és a Wiener Zeitschriftben közli egyes esetmegoldásait, mindig hozzáfűzi, hogy ez kinek a megoldási kísérlete. A kép megítéléséhez az is hozzátartozik, hogy Lumniczer Sándor – ki Markusovszky után a legkedvesebb munkatársa volt – végigjárta Európa leghíresebb sebészeti klinikáit, figyelve az operátorokat, és a következő megállapítást teszi: *„Két ízben jártam végig Európa műtősebészeti kitűnőségeit, de sem Dieffenbachban, sem Malgaigneben, Roux, Blandin vagy Velpeauban, sem Listonban nem lelém fel annyira összpontosulva a jeles operateur minden tulajdonát, mint Balassában...”*⁷ És Lummitzernek, mint kiváló sebésznek ezt el kell hinnünk – még ha bizonyos elfogultság fel is merülhet a fenti megállapításban.

Balassában megvolt az elegancia, a bravúros technika, a szellemi-diagnosztikai rákészség, Pesten egy dolog nagyon hiányzott: a körülmények. Ez utóbbiak nagyon szerények voltak, különösen fájó lehetett ez a jó körülményekhez szokott Balassának. 13-14 ágy állt a sebészeti klinika rendelkezésére, két kórteremben. Műtéteiket a tanteremben voltak kénytelenek végezni. Többen felvetették, hogy nem volt sok a „gazdag császárvárost” Pestre cserélni, a világszínvonalú felszerelést egy szegény, rosszul instrumentált két kórtermes klinikára? Ezt tényleg csak mély hazafiságtól vezérelve lehetett végigvinni. A 29 éves Balassa professzor és munkatársai megkezdték a gyógyítómunkát. Az éves jelentések szerint emberfeletti teljesítményt nyújtottak. Közben új műtéti eljárásokat dolgoztak ki („képző” műtétek, urológiai közúzás, gégesipoly fedése kettőzött szabad lebennyel). Hazánkban először Balassa végzett sikeres hasmetszést, e klinikán végeztek először gégetükrözést. Kötelezővé tette a műtét előtti bemosakodást. Balassa nagy gondot fordított az utánpótlás nevelésére is – 10 tanársegédet és 27 műtősebészt nevelt az országnak. Híre az egész országban felívelt, betegek ezrei keresték fel.

BALASSA JÁNOS⁸
Életrajzi adatok
I. 1814–1847 (Ifjúkor, fiatal orvos)

Mi?	Hol?	Mikor?	Megjegyzés
Születés	Sárszentlőrinc	1814. május 5.	Evángélikus pap-család
Iskolai évek	Sárszentlőrinc (alapismere- retek) Sopron–Pozsony (lyceum)		
Felvétel az orvoskarrá	Pest	1832–1834	
Bécsi egyetemi orvoskar	Bécs	1835–1838	orvosi, sebész, szülésmester - diplomák
Műtő eseti felvétel	Bécs	1839	
Osztályvezető helyettes sebész	Bécs	1841	Pr. Wattmann
Segédtanár	Bécs	1842	Pr. Schuh
Egyetemi tanár	Pest	1843. március 21.	Kinevezés
Nyugat-európai tanulmányút	Főleg Párizs	1842–1843	
Pesti Orvosi Iskola	Pest	1843–1847	
Első éternarkózis operáció	Pest	1847. március 11.	
Természettudományi Társaság	Pest	1847	

Ezt az idilli helyzetet megszakították az 1848/49-es szabadságharc előkészületei, eseményei. Balassa professzor lelkesen vesz részt – szervezői kvalitásait latba vetve – az események szervezésében. Amikor választania kell a Kossuth-, illetve a Deák-koncepció közül, habozás nélkül Kossuth mellé áll. Március 19-én részt vesz a bécsi tárgyalásokon – az egyetemi kart képviselve.⁹ A szabadságharc alatt a Honvéd Kórház igazgatója, a Közoktatási Minisztériumban az egyetemi ügyek tanácsosa, az egyetemen az orvosi kar vezetője.¹⁰ A vereség után letartóztatták, katedrájától megfosztották, börtönbe vetették. Vétkeességét három tényre vezették vissza: először is a sikeres nyári hadjárat idején levelet írt Kossuthnak. Figyelmébe ajánlott két fiatal tisztet. Másodszer, a felkelő sereg részére megszervezte a tábori sebészellátást, létrehozta a tábori orvosképzést. S végső soron az orvoskari igazgatói állását megtartotta a „rebellisek” uralma alatt is. Három hónap börtönre ítélték. Miközben zajlik a börtönbüntetés, melyet Batthyány Lajos miniszterelnök siralomházi cellája feletti helyiségben töltött Balassa János, a miniszterelnök öngyilkosságot kísérelt meg. Az odahívott sebész ellátta a vágott sebeket. Mint közismert, másnap katonai sortűzzel végezték ki Batthyányt. Két hónap múlva rájöttek a híres sebész fogvatartói,

hogy a tanszéki utódlása nem oldható meg – méltó utód híján. Az orvostanhallgatók tiltakozást szervezve követelték Balassa szabadlábra helyezését. Korányi Frigyes, a legkedvesebb tanítvány, Pesten felkereste Prottmann rendőrfőnököt, és „fulmináns” beszédben követelte a professzor szabadon bocsátását. Mivel a bécsi kormány közoktatásügyi minisztere is javasolta a szabadon bocsátást, a császár aláírta a büntetés elengedését.¹¹ 1849. november 23-án megnyílt a börtön ajtaja, de tanszékét csak 1851-ben kapta vissza.

BALASSA JÁNOS

Életrajzi adatok

II. 1848–1851 (Szabadságharc és következményei)

Mi?	Hol?	Mikor?	Megjegyzés
Petőfi Sándor szavalata	Pest	1848. március 15.	Klinika udvarán
Tárgyalás az országgyűléssel	Bécs	1848. március 19.	Korányi Frigyes
Egyetemi osztály vezetője	Pest	1848. május 5.	Vallás és közoktatási miniszter
Pesti Orvosi Kar igazgatója	Pest	1848. június–július	Eötvös - kultusz-miniszter
Honvéd Kórház igazgatója	Pest	1848. június–július	Eötvös - kultusz-miniszter
Minisztérium – egyetemi osztályvezető	Pest	1848. június–július	Eötvös - kultusz-miniszter
Tábori sebésztanfolyam	Pest	1848. augusztus–október	
Magyar egészségügyi szakigazgatás átszervezése	Pest	1848. május–december	
Tanfolyamok (honvédorvos – kórápolói)	Pest	1849. július	
Letartóztatás, tanszéktől való megfosztás	Pest	Világos körül	Batthyány-affér
Szabadláb (Korányi Frigyes)	Pest	1849. november 23.	
Katedrára való visszahelyezés	Pest	1851	

Azonnal maga mellé veszi volt honvédorvos társait és barátait, Markusovszkyt, Lumniczert, Korányi Frigyeset, sőt bérüket ő fizeti ki saját jövedelméből: vasárnaponként lakásán fogadja barátait és bajtársait. Ezek az összefüggések részben továbbképző jellegűek, részben itt vitatják meg a magyar egészségügy fejlesztésére szolgáló elképzeléseket. Ezt később Balassa-körnek nevezik el. Tagjai Markusovszky, Lumniczer, Korányi, Hirschler, később Semmelweis. A szereplők néha kilovagolnak, így folytatva a jövő egészségügyének tervezettségét. Közben Balassa hírneve egyre nő, betegek százai áramlanak hozzá. Új műtéti eljárásokat dolgoz ki, ezeket főleg az akkor¹² megindult Orvosi Hetilapban publikálja. Európa orvos-társaságai levelező tagjai sorába választják, kitüntetésekkel. Erzsébet

királynő szülészorvosává választja, és a Várban Balassa vezeti le Valéria hercegnő világrajövetelét. Közben zajlik a magyar egészségügy felzárkóztatása a nyugati színvonalhoz. Meghívások tarkítják az egyre nagyobb hírnévhez jutó magyar sebészet és főleg Balassa János tevékenységét. A professzort többfelé hívják,¹³ de ő mindent visszautasít. Az éter és a kloroform alkalmazása rutin eljárássá válik, nő a műteti repertoár. Ez a „briliáns technika” és a sebészi bemosakodás együttes használata nagyszerű eredményeket produkál.

Magyarországon Balassa operál először éternarkózisban. A Jackson által felfedezett étert Morton használja foghúzás fájdalommentessé tételére, 1846 szeptemberében. 1846. október 16-án Warren nyaki daganatot távolít el éternarkózisban. A módszer terjedése robbanásszerű, Liston már amputációkat végez az éter használata mellett. Balassa 1847. január 11-én egy hydrocele megoldásánál használja a szert, miután előzőleg orvostanhallgatókon kipróbálta. Schöpf-Mérei Ágoston 1847. január 5–8. között saját magán próbálta ki az éter narkózis emberre gyakorolt hatását. Hasonló próbálkozást jegyeztek fel Markusovszkyról, ki 1847. január 25-én magát narkotizálta, a szer emberi hatását vizsgálva. Cseresznyés Sándor veszprémi főorvos két műtétet végzett narkózisban, 1847. február 27–28-án. Gyorsan eljutott hozzánk a kloroform is. Simpson a Lancetben 1847. november 10-én közölte az első kloroform műtétet. Szinte hihetetlen, de 1847. december 7-én Flór hazánkban már három műtétről adott számot. Ez a terjedési sebesség volt jellemző a magyar és a nyugat-európai egészségügy egymáshoz való közelítésében más területeken is. A sebészet fejlődését meggyorsította a 4 évre emelt sebészképzés, a végzősök gyakorló évének kötelezővé tétele, az Orvosi Hetilapban való közlés továbbképzést elősegítő jellege is. A képzett sebészek kizárólagos operatív tevékenysége nagy felháborodást váltott ki, de innen már nem lehetett visszafordulni. A beavatkozások eredményessége, a kísérő szövödmények alacsonyabb száma lassan mindenkit meggyőztek. Balassa tekintélye rohamosan javult. Az Országos Közegészségügyi Tanács első elnöke lett, annak megalakulása után. 1863-ban a császári és királyi Közoktatási Tanácsba delegálják, mint a magyarság képviselőjét. Az Akadémián 1861-ben megtartja székfoglaló előadását, a helyreállító plasztikai sebészet témaköréből. Közben külföldi orvosi egyesületek tagjaik sorába emelik az immár Európa-hírű magyar sebészt. Ereje és munkabírása töretlen, 1868-ban tanári működésének 25. évfordulójára készülnek, amikor egy perforált főregnyúlvány pár nap alatt végez vele, életének 55. esztendejében, 1868. december 9-én.

BALASSA JÁNOS

Életrajzi adatok

III. 1851–1868 (Érett férfikor)

Mi?	Hol?	Mikor?
Orvosi Hetilap alapítása	Pest	1857
MTA tiszteletbeli tagság	Pest	1858. december 15. (1861)
Királyi tanácsosi cím	Pest	1859
Pest megyei bizottmány, tiszteletbeli főorvos	Pest	1867
Országos Közegészségügyi Szervezet, elnök	Pest	1868
Lipóttrend, lovagkereszt	Bécs	1867
Halle díszpolgára	Pest	1868

Tanári működés 25. évforduló	Pest	1868. március–április
Valéria főhercegnő születése	Pest	1868. április 22.
Halál	Pest	1868. december 9.
Temetés	Pest	1868. december 11.

A sajtó megemlékezése mind Pesten, mind Bécsben igen jelentős volt. A temetésre 1868. december 11-én került sor; a részleteket egy bizottság dolgozta ki, melynek tagjai voltak Markusovszky, Hirschler, Bókay, Jendrassik, Korányi, Wagner. A temetésen képviseltette magát a királyi udvar, az Akadémia, a pesti és a bécsi egyetem, a Természettudományi Társulat, a polgári hatóságok képviselői, a politikai és kulturális élet jelesei. Különböző testületekben Balassa barátai évekig tartottak emlékbeszédet. 1875-ben kiadták Markusovszky szerkesztésében legjobb közleményeinek válogatását és különböző beszédeinek legjavát.

A holttest két évig nyugodott ideiglenes sírhelyen. Ekkorra elkészült a feleség által Bécsben carrarai márványból elkészíttetett mellszobra, melyet egy családi sírbolt felett állítottak fel. Itt helyezték végső nyugalomra Balassa János földi maradványait. A nagy sebész és tudományszervező, Balassa János jelentőségét számosan próbálták különböző irányokból megközelíteni. Számunkra a legáttekinthetőbb Csepregi Béla 10 pontba való összefoglalása, melyet többen átvettek. Ennek lerövidített összefoglalását adjuk.¹⁴

Hazájának és a maga korában Európának egyik legkitűnőbb sebésze volt. A sebészi beavatkozások egész sorát dolgozta ki és vezette be a gyakorlatba.

A plasztikai-helyreállító sebészet hazai bevezetője.

A magyar sebészetet az önálló tudomány rangjára emelte.

A magyar nyelvű orvosi irodalom úttörője (magyar nyelvű előadások a katedrán, Orvosi Hetilap, Orvosi Könyvkiadó).

Kiváló orvospedagógus volt, hallgatói rajongva szerették.

A magyar nyelvű orvospedagógus fokozatos megteremtése (tudományos ösztöndíjak medikusoknak, stb.).

A magyar közegészségügy megteremtése.

Kiváló emberi tulajdonságai (nagy munkabírási, természetes elegancia, a mindenáron való műtét-végzés helyett a konzervatív beavatkozás lehetőségének mérlegelése, a személyiségében tapasztalható kritikátlan tekintélytisztelet hiánya) mellé állították környezetét és betegeit.

Haladó hazafiság.

Megalapozta a magyar orvostudomány, a magyar sebészet jó hírét. Több nyelven publikált. Számos európai orvostársaság választotta tagjai sorába.

Ezek miatt volt pótolhatatlan veszteség korai halála a betegei, munkatársai, valamint az európai medicina számára. Őt könyvet írt.¹⁵

BALASSA (németül is)

Sorszám	Cím	Mikor?	Hol?
1.	Gyakorlati sebészet	1844	Pest
2.	A hassérvekről	1853	Pest

3.	Új műtét módozata az orrképzés körül	1863	Pest
4.	Képző műtétek	1867	Pest
5.	Balassa János összegyűjtött kisebb művei	1875	Pest (Szerk.: Dr. Janny Gyula)

Halálának negyedik évfordulóján Lumniczer Sándor tartott emlékbeszédet, és a következőket mondta: „*Balassa élete oly lap legközelebbi multunk történelmében, melyre ismét ráfordítani megnyugtató s emelő egyúttal, s melyre példa gyanánt ismételve reá utalni annál inkább kötelességünk, minél mélyebben szívünkön kell feküdnie, hogy az a jövő munkálatban követőkre találjon.*”¹⁶ Visszaemlékezésünk is ezt a célt szolgálja.¹⁷

BALASSA JÁNOS A nevét viselő emlékek

1.	Balassa János emlékérem. 1906. Magyar Sebészársaság
2.	Tolna megyei Kórház (Szekszárd)
3.	Vas utcai Kórház (megszűnt) (Budapest)
4.	SOTE Tömő utcai Kollégium (Budapest)
5.	PTE Jakabhegyi Kollégium (Pécs)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balassa Béla: *A Kossuth-idők hazafias orvosai*. Karpathia Kiadó, München, 1954. 76–81. p.
- Balassa Béla: *Balassa János (1814–1868)*. 1–4. p. [web:] http://mek.oszk.hu/05100/05112/pdf/BalassaB_BalassaJ.pdf (digitalizált anyag az 1954-ben megjelent könyvből)
- Bonnyai Sándor: Töredékek Balassa János életéből. *Természettudományi Közlöny*, 1924. LVI. évf. 75–79. p.
- Csepregi Béla: Balassa János születésének évfordulóján. In: Csepregi Béla és Csepregi Erzsébet (szerk.): *Szemelvények Sárszentlőrinc múltjából*. Sárszentlőrinci Evangélikus Egyházközség. Sárszentlőrinc, 2000. 31–43. p.
- Csepeli Béla: *A kegyelem forrásánál. Szemelvények Csepregi Béla munkásságából. Balassa János emlékezete születésének 150. évfordulóján*. Sárszentlőrinc, 2014. 142–156. p.
- Farkas Lajos – Radó Géza: Balassa János, az önálló magyar sebész tudomány megeremtoje. *Katonaorvosi Szemle*, 1953. I. évf. 719–726. p.
- Kapronczay Károly: Az álladalmi orvosi és közegészségügyi ügy rendezéséről. In: Gazda István (szerk.): *A szabadságharc egészségügye és honvédorvosai. I. kötet*. Magyar Tudománytörténeti Intézet. Piliscsaba–Budapest, 2000. 15–18. p.
- Kapronczay Károly: Korányi Frigyes és a szabadságharc. In: Gazda István (szerk.): *A szabadságharc egészségügye és honvédorvosai. II. kötet*. Magyar Tudománytörténeti Intézet. Piliscsaba–Budapest, 2000. 269–272. p.
- Kapronczay Károly: Balassa János. Magyar Életrajzi Lexikon. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó. Budapest, 2004. 31. p.
- Lumniczer Sándor: Emlékbeszéd Balassa János felett. In: *Janny Gyula: Balassa János összegyűjtött kisebb művei*. Magyar Orvosi Könyvkiadó-Társulat. Budapest, 1875. XI–XXXIV. p.
- Magyar protestáns panteon. Balassa János [web:] http://church.lutheran.hu/reformatio/ppanteon/pp_ev_balassa_janos.htm
- Mester Endre: Balassa János. In: Réti Endre (szerk.): *A magyar orvosi iskola mesterei*. Medicina Kiadó. Budapest, 1969. 101–110. p.
- Réti Sándor: Nagy magyar orvosok. Művelt Nép Könyvkiadó. Budapest, 1954. 90–111. p.
- Heinz Schott: Az orvostörténelem alapvonásai. In: Heinz Schott (szerk.): *A medicina krónikája*. Officina Nova. Budapest, 1993. 7–9. p.

JEGYZETEK

- 1 Egyetemi előadásait is egyre inkább magyarul tartotta.
- 2 Csepregi 2014. 148. p.
- 3 Balassa, 3. p. http://mek.oszk.hu/05100/05112/pdf/BalassaB_BalassaJ.pdf
- 4 Csepregi 2014. 148. p.
- 5 Ezekben az években kolera járvány pusztított az országban.
- 6 Például 1832-ben a falu gyermekeinek több mint 60%-a halt meg egy év alatt.
- 7 Lumniczer 1875. XXI. p.
- 8 Életrajzi adatait – három szakaszra bontva – három táblázatban foglaltuk össze.
- 9 Itt ismerkedik meg a fiatal orvostanhallgatóval, Korányi Friggyessel, ki az egyetemi ifjúságot képviseli.
- 10 Lásd a közleményünk első részében az 1848/49-es eseményekre vonatkozó állításokat.
- 11 Jellemző egyébként, hogy a pesti egyetem dékánja, kit a köznyelv csak „Bach kreatúrának” nevezett, ellenezte a szabadlábra helyezést, mondván: nincs szükség Balassára. Tognio dékán véleményével a per dékánja is szembement, mivel közben rájött, hogy Balassa kiesése pótolhatatlan veszteség, mind az oktatás, mind a műtétek elmaradása szempontjából.
- 12 1857-ben.
- 13 Bécsben is szeretnék katedrához juttatni.
- 14 Csepregi 2014. 152–155. p.
- 15 Táblázatba szedtük a műveit.
- 16 Lumniczer 1875. XII. p.
- 17 Az emléket őrző, nevével jelzett építményeket, emlékeket táblázatba szerkesztettük.

